

Marek Wojnar

IMPERIUM UKRAIŃSKIE

Źródła idei i jej miejsce
w myśli politycznej ukraińskiego
nacionalizmu integralnego
pierwszej połowy XX wieku

ARKANA HISTORII

Spis treści

Przedmowa w związku z agresją rosyjską na Ukrainę	11
1. Wstęp	15
1.1. Idea, ramy chronologiczne, struktura pracy i jej cele	15
1.2. Omówienie źródeł i literatury przedmiotu	22
1.2.1. Baza źródłowa	22
1.2.2. Literatura przedmiotu	31
1.3. Założenia metodologiczne	52
1.3.1. Modele teoretyczne: integralny nacjonalizm i faszyzm	54
1.3.2. Modele teoretyczne: imperium, imperializm, kolonializm, konfederacja, federacja	70
2. Źródła myśli mocarstwowej ukraińskiego nacjonalizmu integralnego	83
2.1. Źródło pierwsze: federalizm (zredefiniowany)	83
2.2. Źródło drugie: nacjonalizm (integralny)	96
2.2.1. Mykoła Michnowski: „zjednoczona Ukraina”, sakralizacja przemocy i wrogie narody	97
2.2.2. Dmytro Doncow – teoretyczny imperializm, okcydentalistyczny misjonizm i „walka ras” jako elementy ideologii „czynnego nacjonalizmu”	111
2.3. Źródło trzecie: narodowa terytorializacja i nacjonalistyczna geografia .	129
2.3.1. Rozwój wyobrażeń o ukraińskim terytorium narodowym (koniec XVIII – początek XX wieku)	129
2.3.2. Nacjonalistyczna geografia: twórca – Stepan Rudnycki	153
2.3.3. Nacjonalistyczna geografia: kontynuator – Wołodymyr Kubijowycz	175

3. „Na grani dwóch światów” – idea imperialna i koncepcja polityczna Organizacji Ukraińskich Nationalistów do 1941 r. . .	189
Kilka słów wstępu: czym była OUN?	189
3.1. Twórcy myśli politycznej OUN	196
3.1.1. Dyplomaci.	196
3.1.2. Organizatorzy wojskowi	210
3.1.3. Działacze kultury	222
3.1.4. Rewolucjoniści-„krajowcy”	228
3.1.5. Podsumowanie: różni ludzie, różne organizacje	241
3.2. Wymiar ideowy myśli imperialnej zorganizowanego nacjonalizmu . . .	244
3.2.1. Teoretyczne aspekty myśli imperialnej OUN	244
3.2.2. Imperializm i militarystyka w historiozoficznej wizji OUN	255
3.3. Jak stworzyć ukraińskie mocarstwo? Koncepcja rewolucji narodowej .	269
3.4. Wymiar wewnętrzny ukraińskiej państwowości (z ideą imperialną w tle)	282
3.4.1. Ład wewnętrzny: ustrój i koncepcja syndykalizmu państwowego	282
3.4.2. Armia i flota „Wielkiej Ukrainy”	290
3.4.3. Ukraina „z granitu, cementu i stali” – koncepcje polityki wewnętrznej OUN	297
3.4.4. Między tolerancją, asymilacją i eksterminacją – OUN wobec mniejszości narodowych na ziemiach ukraińskich	321
3.5. Wymiar zewnętrzny koncepcji politycznej OUN	345
3.5.1. Powierzchnia, ludność i granice „Wielkiej Ukrainy”	345
3.5.2. „Ukraińska” Europa Środkowo-Wschodnia: modele przebudowy.	352
3.5.3. Sojusznicy i wrogowie	360
3.5.4. Idea „frontu narodów zniewolonych” jako funkcja myśli imperialnej	390
3.5.5. Naród, narody czy warstwa społeczna? OUN wobec zagadnienia kozackiego	403
3.5.6. Między dywersją antysowiecką a kolonializmem. OUN wobec Dalekiego Wschodu.	410
3.5.7. Po Ałtaj, Pamir, Hindukusz: koncepcje mocarstwowe wobec Azji Centralnej	423
3.5.8. OUN wobec Syberii	432

4. W kręgu imperium czarnomorskiego Jurija Łypy (1900–1944)	439
4.1. Między uereleowskim otoczeniem, a nacjonalistycznym światopoglądem – droga życiowa Jurija Łypy	439
4.1.1. Dorastanie w cieniu walki narodowowyzwoleńczej	439
4.1.2. Od Poznania do Warszawy: emigracja z widokiem na Ukrainę	446
4.1.3. Ostatni tragiczny rok	455
4.2. Droga do imperium (myśl Jurija Łypy do 1935 r.)	461
4.2.1. Literacki szlak od „od imperium do imperium”	461
4.2.2. Wątki mocarstwowe w publicystyce Jurija Łypy do 1930 r.	466
4.2.3. <i>Bój o ukraińską literaturę</i> jako walka o ukraińską rasę	472
4.3. Przeszłość ukraińskiego imperium: rasa i historiozofia	476
4.3.1. Wadym Szczerbakiwski i jego koncepcja pochodzenia narodu ukraińskiego	477
4.3.2. Koncepcja starożytności rasy ukraińskiej Jurija Łypy	484
4.3.3. „Odwieczna oś” potęgi. Dzieje ziem ukraińskich w historiozoficznym schemacie Jurija Łypy	499
4.4. Przyszłość ukraińskiego imperium: geopolityka	514
4.4.1. Ukraiński Instytut Czarnomorski i jego działalność (do 1944 r.)	514
4.4.2. Ukraińskie imperium czarnomorskie	521
4.4.3. Koncepcja „podziału Rosji”	534
4.5. Towarzysze ideowi: Łew Bykowski i Tymisz Ołesijuk	544
4.5.1. Imperialna utopia Łewa Bykowskiego	546
4.5.2. Tymisz Ołesijuk: ukraiński imperialista między prometeizmem a integralnym nacjonalizmem	554
5. Podsumowanie: kontekst, kontynuacja, konkluzja	569
5.1. Nacjonałiści i inni. Idea imperialna w myśli pozostałych środowisk ukraińskich w okresie międzywojennym	569
5.2. Czy rzeczywiście „nie jesteśmy imperialistami”? „Wielka Ukraina” w myśli politycznej OUN-B po 1941 r.	579
5.3. Mocarstwowość czy hajdamacyzna?	592
Wykaz skrótów	609
Bibliografia	611
Indeks osób	643